

[Door de Bijbel: Uitzending 700: Spreuken 21:1 t/m 23]

Kranten en nieuws zijn vol van oorlogen en geruchten van oorlogen. Men wordt daar soms onrustig door; door wat men leest of soms ook juist door wat men niet leest. En wij weten dat dit alles tekenen zijn van de wederkomst van Christus. We weten niet wanneer het juist zal gebeuren, maar we weten wel dat we met snelle schreden naar het einde gaan. Maar de machthebbers van vandaag loeren op de plannen die in elkaars hart uitgedacht worden, en proberen daaruit wijs te worden. Maar steeds weer vergist men zich. Ik wilde dat we meer mensen in openbare diensten hadden die een afhankelijkheid van God uitspreken en dat tonen in hun leven. Ik wilde dat ze ophielden ons te vertellen dat zij de oplossing voor de problemen van de wereld hebben. Die hebben ze niet. Het is een verkeerde voorstelling voor wie dan ook om dat te zeggen. Niemand is onafhankelijk van de Almachtige God, en we moeten onze afhankelijkheid van Hem erkennen.

Spreuken 21 vers 1: ***‘Het hart van een koning is in de hand van de HEERE als waterbeken, Hij neigt het tot alles wat Hem behaagt.’*** De eerste spreuk gaat over Gods macht over het handelen van de koning. Hierbij wordt het voorbeeld gebruikt van een boer die kanalen of waterlopen graaft, waarmee hij zijn land van water kan voorzien. Voor landbouw en veeteelt is watervoorziening van groot belang. De koning is volgens dit vers niet eigenmachtig, en dat is een opmerkelijke voorstelling in de oosterse wereld. De historische boeken van het OT maken duidelijk dat koningen zich vaak tegen de HEERE verzetten. Toch geldt, dat ook een eigenzinnige koning zich zal moeten buigen onder de machtige hand van de HEERE. Als het nu gaat over de farao in Egypte, de koning van Babel, de keizer van Rome, Alexander de Grote, Napoleon, Jozef Stalin, Adolf Hitler, of welke grote heerser ook van de toekomst. Ongeacht hoe machtig een man mag worden in politiek opzicht, het kan als een axioma worden gesteld dat niemand onafhankelijk van God kan handelen. Veel van deze heersers dachten dat ze dat wel konden, en ook nu zijn er veel mensen die denken dat ze dat kunnen.

Spreuken 21 vers 2: ***'Al zijn wegen zijn iemand recht in zijn eigen ogen, maar de HEERE toetst de harten.'*** Hier vinden we een variatie op Spreuken 16 vers 2. Enkel God stelt vast wat juist is, omdat de HEERE weet wat in het hart van een mens omgaat. Niemand kan onafhankelijk van de HEERE handelen. In Prediker 11 vers 9 staat: ***'Verblijd u, jongeman, in uw jeugd, en laat uw hart vrolijk zijn in de dagen van uw jeugd. Ga in de wegen van uw hart en [volg] wat uw ogen zien, maar weet dat God u over dit alles in het gericht zal brengen.'***

Spreuken 21 vers 3: ***'Gerechtigheid en recht te doen is voor de HEERE verkieslijker dan een offer.'*** Hier wordt verder ingegaan op de beoordeling van de levenswandel van mensen. Er waren blijkbaar mensen die dachten dat het brengen van een offer op zichzelf voldoende was en dat hun manier van leven er niet toe deed (Spr.15:8; Ps.50; Jer.7:1-11). Het kwam al verschillende keren aan bod in 'Door de Bijbel'; ook hier wordt opnieuw duidelijk dat offers of andere godsdienstige gebruiken alleen betekenis hebben als ze gepaard gaan met gehoorzaamheid op alle terreinen van het leven (Ps.51:18-19).

Spreuken 21 vers 4: ***'Een hooghartige oogopslag en een trots hart – het pas ontgonnen land van goddelozen – zijn zonde.'*** Hier lezen we over mogelijke pogingen die een goddeloze doet om voorspoed te verwerven. Er zijn machtsbeluste mensen die geen oog hebben voor het belang van recht en gerechtigheid. Zulke slechte mensen worden gekenmerkt door trotse ogen en een hoogmoedig hart. Zo'n houding brengt zonde voort. Een mens die alle ruimte voor zichzelf opeist en daarbij anderen wegdrukt, beantwoordt niet aan Gods bedoeling. Een tegenovergestelde houding vinden we bijvoorbeeld bij Paulus; in Romeinen 10 verzen 1 t/m 3 zegt hij: ***'Broeders, de oprechte wens van mijn hart en [mijn] gebed tot God voor Israël is gericht op [hun] zaligheid. Want ik getuig van hen dat zij ijver voor God hebben, maar niet met [het juiste] inzicht. Omdat zij immers de gerechtigheid van God niet kennen en een eigen gerechtigheid tot stand proberen te brengen, hebben zij zich niet aan de gerechtigheid van God onderworpen.'***

Spreuken 21 verzen 5 t/m 8: ***‘De plannen van wie vlijtig is, leiden alleen tot overschot, maar al wie zich overhaast, komt slechts tot gebrek. Wie met een bedrieglijke tong schatten verwerft, is als de verwaaiende zucht van hen die de dood zoeken. De verwoesting van goddelozen sleurt hen mee, omdat zij weigeren recht te doen. De weg van een mens is krom en vreemd, maar het werk van een reine is juist.’*** De gedachten van een vlijtig mens leidt tot louter winst, terwijl wie heel snel heel veel wil hebben, armoede wacht. Het is beter dat iemands vermogen op een eerlijke en geleidelijke manier groeit (Spr. 19:2; 20:21). Wie ontzag voor de HEERE heeft en naar zijn wil wandelt, zal ervaren dat God op zijn tijd zegen geeft. Aan de andere kant heeft het ook te maken met tevreden zijn met wat je hebt en verlangen naar dingen die echt nodig zijn. Op een oneerlijke manier rijk worden zal niet bevredigen en als een mens rijk is, maar met z'n rijkdom niets anders doet dan alleen zichzelf behagen, is het geen zegen maar een vloek.

Er een bestaat een oosters verhaal over een Arabier die was verdwaald in een woestijn. Zijn leven was in gevaar, hij stond op het punt om te komen van honger en dorst. Op een gegeven moment zag hij een pakketje in het zand liggen, dat was waarschijnlijk door een langstreckende karavaan verloren. Hij strompelde er op af met de gedachte dat er mogelijk voedsel of drinken in kon zitten. Hij scheurde het pakketje open en keek vol verlangen naar de inhoud. Teleurgesteld liet hij het op de grond vallen, en riep: ***‘Het zijn alleen maar parels!’*** Natuurlijk waren de parels een fortuin waard, maar hij had ze op dit levensbedreigende moment niet nodig en kon er ook niets mee beginnen. Hij had andere dingen nodig. In 1Timotheüs 6 verzen 17 en 18 zegt Paulus tegen Timotheüs (maar ook tegen ons): ***‘Beveel de rijken in deze tegenwoordige wereld dat zij niet hoogmoedig zijn, en [hun] hoop niet gevestigd houden op de onzekerheid van de rijkdom, maar op de levende God, Die ons alle dingen in rijke mate verschaft om [ervan] te genieten; [ook] om goed te doen, rijk te zijn in goede werken, vrijgevig te zijn en bereid om samen te delen.’***

Spreuken 21 vers 9: ***‘Het is beter te wonen op een hoek van een dak, dan in een gemeenschappelijk huis met een twistzieke vrouw.’*** De twist-

zieke vrouw zijn we al tegengekomen, en straks in vers 19 komt ze terug aan bod. In het Bijbelboek Spreuken is sprake van een climax in de teksten over de ruziezoekende vrouw. Eerst wordt gesproken over een aanhoudende kwelling (Spr. 19:13), dan over een hoek van het platte dak (Spr.21:9) en tenslotte over de woestijn (Spr.21:19). Een hoek van het platte dak kunnen we ook opvatten als een eenzame plek (Ps.102:8). Een dergelijke plaats is beter dan te moeten leven met een vrouw die voortdurend ruzie zoekt. Het is juist van belang dat partners mekaar tot steun zijn (Spr.31:10-31).

Spreuken 21 vers 10: ***‘De ziel van een goddeloze is belust op het kwade, zijn naaste vindt geen genade in zijn ogen.’*** De ziel is de zetel van de begeerten. Een goddeloze streeft niet genade maar het kwade na.

Spreuken 21 vers 11: ***‘Als men de spotter laat boeten, wordt de onverschuldige wijs, en als men de wijze onderricht, doet hij kennis op.’*** Wanneer een wijs mens onderwezen wordt, doet hij kennis op. Hij neemt het ter harte en wordt verstandig. De spotter is degene die niet meer te verbeteren valt en zijn bestraffing is in dit verband nuttig voor een naïef en onervaren mens, die nog aan het begin van een leerproces staat. Zo’n ongevormd persoon zal leren van negatieve en positieve dingen die anderen ondergaan. Hij zal toenemen in wijsheid als hij ziet hoe een wijze zich ontwikkelt.

Spreuken 21 vers 12: ***‘De rechtvaardige let aandachtig op het huis van een goddeloze: God stort goddelozen in het onheil.’*** Hiermee wordt bevestigd dat de HEERE de wereld overziet en het kwade bestraft. Hij is een koning die zorg draagt voor Zijn volk.

Spreuken 21 vers 13: ***‘Wie zijn oren dichtstopt voor het geroep van de arme, ook hij zal roepen en niet verhoord worden.’*** Wie zijn oor dichtstopt voor het hulpgeroep van de arme, zal in een situatie waarin hij zelf hulp nodig heeft, geen antwoord ontvangen. Uit deze tekst blijkt opnieuw dat armen onder Gods bijzondere bescherming staan (Spr.19:17; 22:23; Ps.68:6). Als iemand onverschillig is voor de nood van armen, zal de HEERE ook niet naar hem of haar omkijken.

Spreuken 21 vers 14: **'Een gift in het verborgene houdt toorn eronder, en een geschenk in de schoot hevige woede.'** Het lijkt in dit vers niet te gaan om een omkoopgeschenk, om steekpenningen of zwijggeld, maar om een middel waardoor iemand gekalmeerd kan worden. Herinner je dat, toen Jakob na zijn jaren in Haran naar huis terugkeerde, hij wist dat hij Ezau voor de eerste keer zou zien nadat hij hem met list van zijn geboorterecht en zijn zegen had afgeholpen. Dus stuurde hij geschenken vooruit om Ezau tot bedaren te brengen. Hij hoefde dat nochtans niet te doen, omdat God al voor Ezau's houding had gezorgd. Maar mensen hebben gemerkt dat een onopvallend gegeven geschenk, soms de woede helpt bekoelen. Toch mag dat bij ons niet het geval zijn; wij moeten vergeven omdat God om Christus' wil ons vergeven heeft. Daarom moeten we vriendelijk en vergevend zijn ook zonder geschenk.

Spreuken 21 vers 15: **'Voor de rechtvaardige is het een blijdschap recht te doen, maar voor hen die onrecht bedrijven, is het een verschrikking.'** Een oprecht mens vindt voldoening als een rechtvaardig werk wordt voltooid. Een oneerlijk mens ervaart dit anders, want zijn verlangen is niet gericht op barmhartigheid, maar op eer voor zichzelf. Wie gericht is op Gods eer, is ook blij als recht wordt gedaan aan een naaste.

Spreuken 21 vers 16: **'Een mens die van de weg van het verstand af dwaalt, zal in gezelschap van de gestorvenen rusten.'** Iemand die de goede weg heeft gekend, maar die verlaat, keert God en Zijn Woord de rug toe. Zo iemand is op weg, in gezelschap van de gestorvenen, om daar te rusten, dat wil zeggen daar te wonen of te verblijven. Met zijn gezelschap worden de geestelijk doden bedoeld, en ook hem wacht hetzelfde lot als hij op die weg blijft. Alleen de genade van God kan iemand tot de ontdekking doen komen dat hij dwaalt. Laten we voor zulke mensen bidden.

Spreuken 21 vers 17: **'Wie blijdschap liefheeft, zal gebrek lijden, wie wijn en olie liefheeft, zal niet rijk worden.'** Dit is geen stelling tegen plezier maken of genieten van lekkernijen, maar wie uitsluitend pleziertjes na jaagt, zal een arm mens worden. En wie van drank en overdaad houdt, zal niet

rijk worden. De weg van uitsluitend plezier en feesten zal een mens uiteindelijk naar de ondergang voeren. Op vele plaatsen is luiheid de oorzaak van armoede, maar hier is een buitensporig uitgavenpatroon de oorzaak. Daarnaast speelt, zoals we reeds gezien hebben, ook overmatig gebruik van alcohol een negatieve rol.

Spreuken 21 vers 18: ***‘Een goddeloze is losgeld voor de rechtvaardige, en de trouweloze komt in de plaats van de oprechten.’*** Hier wordt nogmaals de bestemming verwoord van de goddeloze en de rechtvaardige. Het losgeld geldt hier als een vergoeding voor schade (Spr.6:35; 13:8) of een misdaad (Ex.21:30). Op sarcastische toon wordt gezegd dat uiteindelijk aan oprechten recht wordt gedaan en de goddeloze of trouweloze door zijn grote schuld zal vergaan.

Spreuken 21 vers 19: ***‘Het is beter te wonen in een woestijnachtig land dan bij een twistzieke en tergende vrouw.’*** Ik zei het daarnet al: in het Bijbelboek Spreuken is sprake van een climax in de teksten over de ruziezoekende vrouw. In vers 9 ging het over een hoek van het platte dak, maar in vers 19 wordt een nog ellendiger oord genoemd, namelijk de woestijn. De woestijn is een moeilijk bewoonbaar gebied en doet in de Bijbelse context denken aan de plaatsen waar het volk 40 jaar doorheen trok. Zo wordt opnieuw gesteld dat een mens beter in erbarmelijke omstandigheden kan leven dan met de verkeerde partner getrouwd te zijn.

Spreuken 21 vers 20: ***‘In de woning van een wijze ligt een begerenswaardige schat en olie, maar een dwaas mens verspilt die.’*** Veel bedrijven en banken worden vandaag schatrijk dankzij mensen die alles verspillen. Ze kopen van alles en als ze het niet kunnen betalen dan lenen ze wel. Je kent ongetwijfeld de uitdrukking *‘Hij heeft een gat in zijn hand’*.

Spreuken 21 vers 21: ***‘Wie gerechtigheid en goedertierenheid najaagt, vindt het leven, rechtvaardigheid en eer.’*** Wie iets najaagt, is overtuigd van de waarde ervan en dat het de moeite waard is om zich daar helemaal voor in

te zetten; in het geval van zoeken naar gerechtigheid en goedertierenheid zal men niet bedrogen uitkomen.

Spreuken 21 vers 22: ***‘Een wijze beklimt een stad van helden en haalt de vesting waarop men vertrouwt, neer.’*** In normale omstandigheden is het niet mogelijk dat een gewoon mens opgewassen is tegen geweldenaars die zich verbergen in sterke vestingen. Maar de situatie verandert als zo iemand wijs is. In principe is hij dan opgewassen tegen machthebbers die sterker zijn dan hij. In Prediker 9:18 staat dat wijsheid beter is dan macht en wapens. Een voorbeeld van iemand die door wijsheid veel bereikt heeft vinden we in 2 Samuel 20 (vs.15-22). Daar gaat het over een vrouw die door wijsheid de inname van een stad wist te voorkomen.

Dat de macht van de vijand wordt gebroken door wie op God vertrouwt, geldt ook in de geestelijke strijd. In 2 Korinthe 10 verzen 3 t/m 6 staat: ***‘Want al wandelen wij in het vlees, wij voeren geen strijd naar het vlees. De wapens van onze strijd zijn immers niet vleselijk, maar krachtig door God, tot afbraak van bolwerken. Want wij breken [valse] redeneringen af en elke hoogte die zich verheft tegen de kennis van God, en wij nemen elke gedachte gevangen om [die te brengen] tot de gehoorzaamheid aan Christus, en wij staan gereed om elke ongehoorzaamheid te bestraffen, zodra uw gehoorzaamheid volkomen zal zijn.’***

Spreuken 21 vers 23: ***‘Wie zijn mond en zijn tong bewaart, bewaart zichzelf voor benauwdheden.’*** Verstandige mensen zijn zorgvuldig in de woorden die ze kiezen, en kenmerken zich niet door opvliegendheid, impulsiviteit en onnadenkendheid. Ze weten dat een verkeerd woord op de verkeerde plaats in grote problemen kan brengen. Het is al een oude wijsheid, maar ook vandaag nog erg actueel. Maar dat geldt voor alle spreuken uit dit boek?

Bij de productie van het programma 'Door de Bijbel' is dankbaar gebruik gemaakt van de StudieBijbel van het Centrum voor Bijbelonderzoek. De StudieBijbel Online werd gebruikt voor research en wordt ook met toestemming regelmatig geciteerd. Meer informatie vindt u op www.studiebijbel.nl. Wij raden een abonnement op de StudieBijbel app aan, als u nog dieper op de Bijbel wilt ingaan.

Tenzij anders vermeld, komen De Bijbelpassages, gebruikt bij de productie van het programma 'Door de Bijbel', met toestemming van uitgeverij Jongbloed, uit de Herziene Statenvertaling. Meer informatie: www.herzienestatenvertaling.nl